

דו"ח הוועדה להערכת איכות של התוכניות להוראת החינוך המיוחד

המכללה האקדמית לחינוך "לוינסקי"

תשפ"ב 2022

תוכן עניינים

תוכן עניינים

3.....	פרק 1 : רקע.....
4.....	פרק 2 : תהליכי העבודה של הוועדה
5.....	פרק 3 : הערכת האיכות של תכנית הלימודים להוראת חינוך מיוחד במכללת לוינסקי
5.....	3.1 הנהלה ומבנה המכללה
6.....	3.2 סגל התוכנית.....
7.....	3.3 תוכנית הלימודים
9.....	3.4 הכשרה מעשית.....
10.....	3.5 סטודנטים ובוגרים.....
11.....	3.6 תשתיות
11.....	3.7 מחקר
12.....	פרק 4 : סיכום והמלצות.....
15.....	נספח 1 - סדר יום הביקור.....

פרק 1 : רקע

בהתאם להחלטתה להעריך את תוכניות הלימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום החינוך מיוחד, מינתה המועצה להשכלה גבוהה (מל"ג) את הוועדה להערכת איכות של התחום בהרכב הבא :

- פרופ' טלי היימן, האוניברסיטה הפתוחה, יו"ר
- פרופ' תומס גומפל, בית הספר לחינוך, האוניברסיטה העברית
- פרופ' סיגל עדן, הפקולטה לחינוך אוניברסיטת בר אילן
- ד"ר היידי פלביאן, בית הספר לחינוך, המכללה האקדמית אחוה
- ד"ר גלעדה אבישר, המכללה האקדמית בית ברל

הגב' קרן חרושצ'וב ריכזה את עבודת הוועדה מטעם המועצה להשכלה גבוהה.

במסגרת עבודתה התבקשה הוועדה :

1. לבחון את דוחות ההערכה העצמית שהוגשו על ידי המוסדות המקיימים תוכניות לימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום חינוך מיוחד ולקיים ביקורים במוסדות אלה.
2. להגיש למל"ג דו"ח פרטני עבור כל אחת מתוכניות הלימודים הכולל את ממצאי הוועדה והמלצותיה.
3. להגיש למל"ג דו"ח כללי הערות רוחביות בנוגע לתחום המוערך ולמקומו במערכת ההשכלה הגבוהה ובישראל בכלל.

תהליך ההערכה כולו התבצע בהתאם להנחיות המל"ג לכתיבת דו"ח הערכה עצמית במכללות לחינוך מפברואר 2022.

פרק 2 : תהליכי העבודה של הוועדה

בשל משבר הקורונה התקיימה חלק מעבודת הוועדה באופן מקוון. הוועדה התכנסה לראשונה ב-20.3.2022. בישיבתה דנה הוועדה בנושאים עקרוניים הנוגעים למערכת ההשכלה הגבוהה בישראל, לפעילות הערכת האיכות בכלל ובמכללות האקדמיות לחינוך בפרט.

במסגרת פעילותה קיימה הוועדה ביקורים בכל המכללות האקדמיות לחינוך אשר מוסמכות להעניק תארים בתחום הוראת חינוך מיוחד. הביקורים התקיימו בין החודשים מאי 2022 וינואר 2023. במהלך החודשים מאי עד יולי 2022, נערכו הביקורים במכללות הבאות: אורנים - המכללה האקדמית לחינוך, סמינר הקיבוצים - המכללה לחינוך לטכנולוגיה ולאומנויות, האקדמית גורדון - המכללה לחינוך, המכללה האקדמית אחוה, המרכז האקדמי לוינסקי וינגייט, המכללה האקדמית בית ברל, האקדמית חמדת, המכללה האקדמית הערבית לחינוך בישראל - חיפה, המכללה האקדמית לחינוך תלפיות, אלקאסמי - מכללה אקדמית לחינוך.

במהלך החודשים נובמבר עד ינואר 2023, נערכו הביקורים במכללות הבאות: המכללה לחינוך על שם קיי, המכללה האקדמית לחינוך גבעת וושינגטון, המכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין, מכללת סכנין, מכללה ירושלים, המכללה האקדמית תל-חי - הקמפוס לחדשנות בחינוך ובהוראה, קצרין (לשעבר "המכללה האקדמית אוהלו בקצרין") המכללה האקדמית הרצוג, מכללת שאנן - האקדמיה הדתית לחינוך, מכללת אמונה - אפרתה, אורות ישראל - מכללה אקדמית לחינוך. במהלך הביקורים נפגשה הוועדה עם בעלי תפקידים בהנהלת המוסד, עם הנהלת התוכנית, עם הסגל, ועם סטודנטים ובוגרים.

בשל המספר הרב של המוסדות המקיימים תוכניות לימודים בתחום זה, התפצלה הוועדה לשני צוותים; כל צוות ביצע הערכת איכות בכעשרה מתוך עשרים המוסדות שבבדיקה. כמו כן, עבודת הוועדה התחלקה כך שבכל מוסד ביקרו בין שניים לארבעה חברי ועדה.

דו"ח זה עוסק בחוג לחינוך מיוחד במכללה האקדמית לחינוך לוינסקי. ביקור הוועדה במכללה התקיים בתאריך 22.5.2022.¹

בביקור במכללת לוינסקי השתתפו מבין חברי הוועדה: פרופ' טלי היימן, ד"ר היידי פלאביאן, ד"ר גלעד אבישר.

הוועדה מודה להנהלה הבכירה במוסד ולתוכנית לחינוך מיוחד על דו"ח ההערכה העצמית ועל קבלת הפנים והאירוח האדיב בעת יום הביקור של נציגי הוועדה במוסד.

¹ סדר היום של הביקור מצורף כנספח 2 לדו"ח זה

פרק 3: הערכת האיכות של תכנית הלימודים להוראת חינוך מיוחד במכללת לוינסקי

דו"ח זה מתייחס למצב הקיים בעת ביקור הוועדה במוסד ואינו מתייחס לשינויים שחלו מאז. דו"ח זה מתעד את המסקנות אליהן הגיעה ועדת הערכת האיכות בהתבסס על המסמכים אשר נמסרו על ידי המוסד, מידע שהתווסף במהלך השיחות במוסד, דיונים והבחנות של הוועדה ומידע אשר זמין לוועדה.

3.1 הנהלה ומבנה המכללה

המרכז האקדמי לוינסקי נוסד בשנת 1912 ובשנת 1986 קיבל הסמכה להעניק תואר ראשון בחינוך (B.Ed). המרכז פועל בשני קמפוסים: בתל-אביב ובאילת. במסגרת החוג לחינוך מיוחד, מתקיימות תוכנית להכשרה להוראה ולתואר ראשון ותוכנית לתואר שני (M.Ed). במרץ 2022 התמזגה המכללה האקדמית לחינוך לוינסקי עם המכללה האקדמית וינגייט וינגייט. חברי ההנהלה רואים את האיחוד כהזדמנות לפיתוחים חדשים, גם לקראת תקצוב ות"ת.

חזון התוכנית מושתת על תפיסת עולם הומניסטית הרואה בשונות בין תלמידים הזדמנות לצמיחה. התוכנית רואה את תפקידו של המורה לחינוך מיוחד כמנהיג ומפתח סביבות הוראה, למידה והערכה מותאמות ומונגשות למנעד רחב ומגוון של לומדים עם צרכים מיוחדים במערכת החינוך. כחלק מחזון המכללה מושם דגש על שילוב והשתלבות ועל שונות בין לומדים. סטודנטים עם צרכים מיוחדים ושונות תרבותית מקבלים תמיכה והתאמות. כמו כן, קיימת תפיסה של הוראה חדשנית השואפת לקדם פדגוגיות שונות כגון סימולציות למידה, טכנולוגיות מותאמות לשדה, שימוש באפליקציות והיבטים חדשניים נוספים.

חזון המרכז האקדמי בא לידי ביטוי גם בהוראת בסיס הידע הקשור לחינוך המיוחד לכלל הלומדים והלומדות במרכז האקדמי.

בנוסף, במכללה מתקיימים אירועים כלליים בנושאים שונים, לדוגמא: יום לציון הנספים במסע מסודן לישראל; תוכנית ההכשרה לחרדיות; שבוע מצוינות מכללתי עם דגש על מצוינות בקרב אנשים עם אוטיזם; תערוכות של אנשים עם צרכים מיוחדים; מפגש עם הורים וכדומה.

לתוכנית בחוג לחינוך מיוחד יש שני מודלים: חינוך מיוחד במסלול רב-גילי וחינוך מיוחד במשולב עם מסלול גילי (הגיל הרך, יסודי, על יסודי).

החל משנה א' לומדים במכללה בגישה של "מורה שחוקר את עבודתו". תחילה מתנהלת עבודה אישית, לאחר מכן בקבוצות ולבסוף במליאה. הנושא "מורה שחוקר את עבודתו" מתרחש בחקר ההתנסות בליווי המדריכות הפדגוגיות. המדריכים הפדגוגיים מעודדים כתיבה רפלקטיבית ומחייבות לבצע בסיום כל שיעור שהסטודנטים מלמדים.

תוכניות ההכשרה השונות מזמינות לפעילויות את הסטודנטים מתוכניות מקבילות. בין היוזמות של המכללה "התקווה הישראלית", שיתוף פעולה עם מכללת אלקאסמי, קורס נודד, עידוד דוברי ערבית להשתלב.

המלצות

- על הנהלת המכללה להיערך למתווה החדש תוך שיתוף והכנה של הסגל לשינויים.

- על המכללה לגלות יצירתיות בעידוד הסגל למחקר ופרסום מדעי בכתבי עת שפיטים.

3.2 סגל התוכנית

סגל התוכנית רחב מאוד. הסגל הליבתי מורכב ממרצים ומדריכים פדגוגיים. כיום המכללה עושה מאמצים לגייס מרצים חדשים בעלי תואר שלישי.

מדוח ההערכה העצמית ומשיח עם סגל המכללה הוועדה למדה כי ראשת התוכנית עובדת באופן רצוף וצמוד עם צוות המדריכות הפדגוגיות והמרצים של התוכנית. מדי שנה נעשית חשיבה על מבנה ורצף הקורסים הנלמדים, נבחנים התכנים הרלוונטיים והמושגים המובילים את הזיקה בין התיאוריה ליישום בכל אחד מהשנתונים ונעשות התאמות בתוכנית הלימודים. כמו כן, חלק גדול מהמדריכות הפדגוגיות הן גם מרצות בתוכנית והדבר מאפשר את הידוק הקשר שבין תיאוריה להתנסות מעשית בהכשרת הסטודנט.

הסגל במכללת לוינסקי מתאפיין בעבודת צוות ובחיבור בין ההדרכה הפדגוגית לבין הקורסים התיאורטיים. במהלך השנים נעשו מאמצים לגייס חברי סגל אשר יכולים לשמש מרצים וגם מדריכים פדגוגיים, דבר המאפשר את הידוק הקשר שבין תיאוריה להתנסות מעשית בהכשרת הסטודנט. כמו כן, ישנו מאמץ מכוון שכל מדריכה פדגוגית תשמש גם כמרצה ושיותר מרצים ישמשו גם כמד"פים. קשר כזה נבנה למשל בין המד"פים של שנה א' לבין המרצים של קורס המבוא.

הוצגו קורות חיים של 40 חברי סגל, מרצים ומד"פים. תמהיל תחומי ההתמחות של חברי הסגל בתוכנית הינו מגוון מאוד. כמחצית מהמרצים והמד"פים הם בעלי התמחות בחינוך מיוחד/לקויות למידה/ייעוץ חינוכי, רובם בעלי תואר שלישי, אך ישנם גם מספר בעלי תואר שני ודוקטורנטים. מבחינת דרגה אקדמית, מרבית חברי הסגל המלמד בתוכנית הינם בדרגת מרצה או מורה. לחלק ניכר מחברי הסגל אין בכלל או יש מעט מאוד פרסומים שפיטים, דבר המצביע על מחקר מועט ביותר שנעשה על ידי חברי הסגל המלמדים בתוכנית.

התמונה המצטיירת היא של סגל רחב, שחלקו מועסק בחלקי משרה. ההתמחות המקצועית של כמחצית מחברי הסגל אינה בתחום החינוך המיוחד אלא בתחומים אחרים כמו למשל: טכנולוגיה, תקשוב, ספרות, פיזיותרפיה וכדומה. כשליש מהסגל נמצא בדרגה אקדמית נמוכה (מורה) ולרובם מעט פרסומים שפיטים ומעט פרסומים בשפה האנגלית. לדעת הוועדה הדבר עלול לפגוע בקוהרנטיות, ברצף ובהתנהלות התקינה של התוכנית ולגרום לחילופים תכופים בקרב הסגל. לכן, נדרש למסד סגל ליבה שעובד בהיקף של משרה מלאה במרכז האקדמי ולפעול לקידום האקדמי והמחקרי של כלל המרצים. לדעת הוועדה, יש להמשיך ולעודד עשיית מחקרים ופרסומם בכתבי עת בינלאומיים שפיטים.

במפגש האישי עם המרצות והמד"פיות ניכרה תחושת המחויבות לעבודתן והחברות המקצועית ביניהן. כמעט כל המרצות משמשות גם בתפקידי הדרכה פדגוגית. מרבית חברי הסגל הליבתי, מרצים ומדריכות פדגוגיות ממלאים גם תפקידים נוספים במכללה.

הסגל פיתח מודל מיוחד בו שתי מדריכות מלמדות בשיתוף, תוך שילוב תכנים תיאורטיים עם ההתנסות והלמידה בשטח בשילוב המורים מבתי הספר. כל זאת מלווה במחקר פעולה אותו חווים הסטודנטים בשילוב סימולציות. בנוסף, יש "סימולציות בניהול עצמי" בהן הסטודנטיות נדרשות לפתח תרחיש סימולציה מתוך ההתנסות בשטח, ולאחר מכן מנהלות את התחקיר בכיתה אל מול מודלים תיאורטיים.

הסימולציות ממשיכות גם בסטאז' בחינוך המיוחד. הוועדה רואה יתרון בכך שחברי הסגל/מד"פיות משלבות ומיישמות את הידע התיאורטי להיבט יישומי/פרקטי.

במפגש עם סטודנטיות ובוגרות רבים ציינו את המרצים האיכותיים, זמינותם ואת תמיכת המכללה בסטודנטים.

חברי הסגל ציינו שבשנה הבאה יוקם צוות שבאחריותו יהיה לעבור על כל הסילבוסים ולוודא שאין חפיפה ואין כפילויות בלמידה.

המלצות

- על המכללה לפעול לקידום אקדמי ומקצועי בקרב המרצים והמד"פיות.
- על המכללה לפעול להרחבת היקפי המשרה של חברי הסגל המועסקים בתכנית לחינוך מיוחד.

3.3 תוכנית הלימודים

תחום החינוך המיוחד במכללת לוינסקי כולל חוג בדומה לכל חוג דיסציפלינרי אחר וגם תוכנית הכשרה להוראה. התוכנית לתואר ראשון בחינוך מיוחד נוסדה בראשית שנות ה-70. החל משנת 2005, בהלימה ל"חוק השילוב" עברה תכנית הלימודים בחוג שינויים מבניים ותוכניים כמו למשל: האפשרות להתמחות בדיסציפלינה במבנה דו-חוגי לצד לימודים במבנה חד-חוגי. בתוך כך, ההתנסות ב'מעבדות' קריאה וחשבון הועברו מהמכללה לבתי הספר והוטמעו בתוך ההכשרה הפדגוגית. בעקבות ועדת דורנר (2009) עברה התוכנית שינויים נוספים ומשנת 2012 כל הסטודנטים מתנסים בהוראה מותאמת הן בקריאה והן בחשבון; מושם דגש מיוחד על חינוך מיוחד רב-גילי; בנוסף, מודל עיצוב אוניברסלי ללמידה טכנולוגית (UDL) הוטמע בכל תוכניות ההכשרה וכן בקורסים הפדגוגיים ובהתנסות בד בבד עם מודל אקדמיה-כיתה.

תמצית מטרות התוכנית (כפי שמוצגות בדוח הערכה עצמית):

1. לפתח ולטפח בקרב הסטודנטים מודעות לייחודיות של תלמידים ולשוני ביניהם בהתייחס לסוגי הלקויות והמוגבלויות, בטווח רחב של גילים.
2. לפתח ולטפח אצל הסטודנטים תפיסת עולם הרואה בהשתתפות הלימודית והחברתית של תלמיד עם צרכים מיוחדים בקבוצת השווים בכיתתו זכות בסיסית שיש לממש כדי לפתח קהילה בית ספרית המכילה מנעד רחב של שונות וייחודיות.
3. לטפח בקרב הסטודנטים מיומנויות של מנהיגות טרנספורמטיבית (מתמירה) שמדגישה תהליכי רפלקציה אישיים, עבודת צוות שיתופית והובלה של יוזמות חינוכיות בית ספריות עם זיקה לקהילה.

עיון בתוכנית הלימודים כפי שהוגשה מעלה שאלות בנוגע לאופן שבו המטרות הללו באות לידי ביטוי בתוכנית. למשל: באיזה קורס בשנה א' לומדים או מתוודעים לתפיסות העולם של החינוך המיוחד? למשל, הקורס 'מבוא לחינוך מיוחד' הוא קורס אינטגרטיבי שעוסק בין השאר בלקויות מורכבות, מהות החינוך המיוחד, מבוא ללקויות למידה והיבטים רב תרבותיים.

ישנו מבחר של קורסים וקורסי העשרה שהסטודנטים לומדים מעבר לנדרש בתוכנית לחינוך מיוחד. למרות זאת, הסטודנטים ציינו חוסרים רבים בכלל הקורסים הנוגעים לנכויות מורכבות, נכות פיזית, נכות חושית והפרעות נפשיות והתנהגותיות. חוסרים נוספים אשר עלו על ידי הסטודנטים והמרצים כאחד הינם קורסים בתחומי ניתוח היבטים יישומיים, קורסים שרלוונטיים להתנסות (לקויות רגשיות, נוער בסיכון ובעיות התנהגות), קורסים העוסקים באוכלוסייה עם CP, וקורסים בנושא מיניות בחינוך המיוחד.

מדברי המרצים והסטודנטים נראה כי ישנה התמקדות רבה באוטיזם ופחות בנושאי לקויות למידה, לקויות חושיות ורגשיות.

הסטודנטים הדגישו את המחסור במסלול המכוון ללקויות שמיעה או קורס לשפת הסימנים למרות שנדרשו לידע ומיומנויות אלה במהלך ההתנסות המעשית.

בחלק משיעורי הסמינריון, הסטודנטים עובדים במשותף על מדגם מאד מצומצם, (סה"כ 8 ראיונות) ללא ניתוח מעמיק.

בשיחה עם הסטודנטים התרשמה הוועדה כי לדעת הסטודנטים יש צורך בהקניית כלים חדשניים להוראה וכן כלים להתפתחות אישית ומקצועית של המורים העתידיים. עלתה גם ציפייה מהמכללה לפעול לטובת שינוי חינוכי במדינת ישראל ולתרום להכרה החברתית במורים. הסטודנטים ציינו שיש הרבה עומס בלמידה כיוון שלומדים הרבה קורסים של 1 ש"ש או אפילו לפעמים חצי ש"ש. לדעת הוועדה יש להעמיק ולהרחיב בקורסים חשובים ולא ליצור עומס לימודי של כמות רבה מאד של קורסים.

מנגד, הסטודנטים ציינו לטובה את הקורס "מוזיקה כשפה בחינוך המיוחד". לדבריהם הקורס מקנה כלים חשובים ויצירתיים ליצירת תקשורת ייחודיים עם תלמידים עם קשיי. כמו כן צוינה התחושה שהלימודים מאד מקצועיים ושהשונות בין הסטודנטים תורמת ללמידה של כולם. הדאגה למגוון גילאי במהלך שנות ההתנסות (גם אם האוכלוסיות זהות בלקויות) תרמה אף היא לצבירת ניסיון חשוב. בנוסף צוינה חשיבות המלגות והתמיכה בלמידה.

שלושה קורסים מתוכנית החוג לחינוך מיוחד נלמדים בכל תכניות ההכשרה להוראה: ילד עם צרכים מיוחדים בגיל הגן, לקראת למידה לחינוך רגיל, שילוב והכלה של תלמידים עם צרכים מיוחדים. כמו כן, קיימת פעילות מעבר לקורסים - לדוגמא: בהכשרה המעשית בשנה ג' בחינוך הרגיל, יש מדריכה מהחינוך המיוחד שמתמקדת בכיתה ההטרוגנית, כחלק מהצוות של החינוך הרגיל בכל אחת מתכניות ההכשרה: הגיל הרך, יסודי, על-יסודי. במסגרת העבודה המעשית במכללה, הסטודנטים מתנסים בחינוך הרגיל יומיים בשבוע במסגרת אקדמיה-כיתה. מדריכת החינוך המיוחד מגשרת עבור כלל המדריכות והסטודנטים בנושאי סוגיות החינוך המיוחד והשילוב, עבודת צוות וכדומה הפעילויות הנ"ל תורמות להטמעת חזון התוכנית בקרב הסטודנטים ולאיינטגרציה של תפיסת השילוב וההכלה האופיינית לתוכנית החוג.

נושא "ניהול כיתה" הנו שיעור המחובר לשטח תוך למידה דינמית מהשטח.

הוועדה התרשמה כי הציונים באופן כללי גבוהים מאוד, וחלק מהסילבוסים מאד ותיקים ואינם כתובים באופן אחיד, וכן לעיתים קיימת חפיפה ברשימת המקורות בקורסים השונים.

המלצות

- על המכללה לבחון מחדש את תוכנית הלימודים ולהתאימה למטרות המוצהרות של התוכנית לחינוך מיוחד.
- על המכללה לעדכן את תוכנית הלימודים ולצמצם כפילויות בקורסים ובתכנים.
- מתן מענה לתחומים שצוינו כחסרים כגון לקויות רגשיות, הפרעות התנהגות, מיניות, לקויות למידה ועוד.
- על המכללה לבחון מחדש את דרכי הערכת הסטודנטים במבחנים ובעבודות.
- על המכללה לבחון מחדש את הקורס לכתובה מדעית ולהתאימו להכנה לקורסי הסמינריון.

3.4 הכשרה מעשית

חזון המכללה בתוכנית ההכשרה המעשית מכוון לפיתוח לומדים עצמאיים עם חזון לעתיד. פיתוח יוזמה, קשרים בינאישיים, ידע דיסציפלינארי, פיתוח סביבות למידה תוך שילוב טכנולוגיה ניידת (הטכנולוגיה כאמצעי להנגשה). עם זאת חברי הוועדה לא מצאו את האופן בו מיושם החזון במסגרת ההכשרה המעשית.

בדוח ההערכה העצמית שהוגש על ידי המכללה מוצגת רשימה ארוכה של גני ילדים ובתי ספר מאמנים הכוללים בתי ספר מיוחדים, כיתות מיוחדות בבתי ספר רגילים ושילוב תלמידים עם צרכים מיוחדים בכיתות רגילות.

בשנה א, סמסטר ב, הסטודנטיות עובדות באופן פרטני, והמדריכים מלמדים סוגיות מרכזיות שעולות מהשטח. במהלך סמסטר א המדריכים מלווים את הקבוצה להכנה. הסטודנטיות פוגשות את המרצה או המדריך בקורס האינטגרטיבי ובנוסף בקבוצות קטנות.

בקורס האינטגרטיבי מציגים מצד אחד את הקורס וההיבטים התיאורטיים ומצד שני את הפרקטיקה. בשנה ב הסטודנטים עוברים ללמד קבוצה קטנה ובהמשך במליאת הכיתה.

בשנה ג – המדריכים יוצרים אינטגרציה בין כל התיאוריות והידע שלמדו בשנתיים הראשונות לבין ההתנסות בפועל בשנה ג. הסטודנטיות נדרשות לשלב את האינטגרציה הזו במערכי השיעור הקבועים ובפרויקט הגמר.

בתוכנית ההסבה נדרשים הסטודנטים ליותר עצמאות בלמידה. לכל אחד יש תוכנית מותאמת לפי התואר הראשון שנלמד. התנסות מעשית: כשניתן, ואם בית הספר נמצא מתאים, המורים בתוכנית ההסבה עושים התנסות במקום עבודתם. בשנה ג יש בעיקר עבודה משותפת עם הצוות הפרה-רפואי שנמצא בבית הספר.

בעבודה המעשית הסטודנט יכול לבחור בין 4 מסלולים: א. רב גילי 6-21, ב. חינוך מיוחד + יסודי (דיסציפלינה), ג. חינוך מיוחד + על יסודי (דיסציפלינה), ד. חינוך מיוחד + גיל הרך.

מדברי הסטודנטים עולה שההתנסות במקביל בשתי התמחויות אומנם קשה ומאתגרת אך היתה יעילה מאוד ונתנה נקודת מבט רחבה. יחד עם זאת, עלו גם מספר נקודות שדורשות שינוי. למשל, היעדר קשר בין ההתמחויות יוצרת בקרב הסטודנטים תחושה של "התנהלות בשתי מכללות שונות". יתרה מכך, לדברי הסטודנטים, אין תיאום בין החינוך המיוחד לחינוך הרגיל. ניתן לראות זאת בכך שבחינוך

המיוחד קיימת הרבה יותר הבנה ומקצועיות ובחינוך הרגיל יש פחות התייחסות לפרט הלומד. בנוסף, אין בסיס תיאורטי לימודי להתנסות בשטח (קשיים חושיים, הפרעות נפשיות והפרעות התנהגות).

סטודנטים שלמדו מתמטיקה ואומנות דיווחו שהשילוב לכאורה טוב, אבל היתה הרבה חזרתיות בתכני הקורסים בשנה ב' ו-ג'. ניתן הרבה ידע על מתמטיקה לחינוך המיוחד אך לא ידע על מתמטיקה לחינוך הרגיל. בלימודי אומנות לא היה ברור הקשר לחינוך.

סגל ההוראה (מרצים ומדריכים פדגוגיים) מקיים שיח שוטף על הלמידה התיאורטית ועוסק בקישור והטמעה של הידע הנרכש בפרקטיקה, במהלך ההתנסות. בעזרת קשר זה, הסגל מפתח יחד את הסילבוסים ואף מקיימים למידת עמיתים.

במעבר בין השנתונים המדריכים דנים במצבם של הסטודנטים, כאשר כל צוות המדריכים יושב בוועדות הקבלה ובמקרה הצורך מלווים באופן צמוד את הסטודנטים אשר נזקקים לכך.

המלצות

- יש לבחון מחדש את תוכנית ההתנסות וליצור רצף לוגי עבור הסטודנטים לאורך כל שנות ההתנסות.
- יש לבצע תיאום בין ההתמחויות בחינוך הרגיל לבין החינוך המיוחד.
- בכל שנות ההכשרה להוראה, יש להרחיב את אפשרויות לבחירת קורסים בהם לומדים סטודנטים ממגוון מסלולי הכשרה.
- על המכללה להציג את דגם ההתנסות המעשית באופן ברור ונהיר ולהציג את שיקולי הדעת בקביעת מקום ההתנסות.

3.5 סטודנטים ובוגרים

אוכלוסיית הסטודנטים מגוונת וכוללת גם סטודנטים מהחברה הערבית (תושבי אזור המרכז, בעיקר רמלה ויפו שמכוונים את עצמם לעבוד בבתי"ס במגזר היהודי), סטודנטים עם צרכים מיוחדים שמקבלים סיוע נוסף ממרכז מית"ר (מרכז ייעוץ רב תחומי), סטודנטים יוצאי אתיופיה וסטודנטיות חרדיות שלומדות בתוכנית ייחודית.

הסטודנטים בעלי גישה מאוד חיובית כלפי למכללה, דיווחו כי מדור הרישום נפלא, המכינה הקדם אקדמית טובה, מכינה לתואר וגם מכירים בקורסים של המכינה במהלך הלימודים, המרצים איכותיים, נגישים וזמינים ותמיד משקיעים עוד זמן להסביר ולעזור גם בתחומים אישיים. מתוך השיחה עם הסטודנטים עלה כי "תמיד יכולתי ליצור קשר עם המרצים והם היו שם בשבילי. קיבלתי הרבה ליווי וכשהיה לי חסר קיבלתי עוד".

גם במפגש עם הבוגרות עלה יחס חיובי מאוד בנוגע למכללה ובין היתר צוין כי המרצות העשירו ותמכו במהלך כל ההכשרה. המדריכים לימדו אותי איך לחשוב אחרת ולצאת מהמסגרת הקבועה של הוראה. צוין לטובה שההתנסות המעשית היתה כבר משנה א', למרות הקושי להתחיל עם לקויות קשות ומורכבות. הבוגרות תיארו חוויות חיוביות ביותר הן ברמה הפדגוגית והן ברמה האישית.

ניכר כי ישנו קשר מתמשך בין הבוגרות לסגל המכללה, עם זאת לא קיים מנגנון מוסדי למעקב וקשר עם הבוגרים.

המלצות

- על המכללה לפעול להקניית כלים לצמיחה מקצועית בקרב הסטודנטיות.
- על המכללה לפעול לחיזוק תפיסת הסטודנטים כאנשי חינוך שתורמים ונתרמים מעבודתם.
- על המכללה לשקול פיתוח קורס בכתובה מדעית או הדרכה בכתובה אקדמית, למרצים ולסטודנטים המעוניינים בכך.
- לשלב בתכנית קורסי יזמות בחינוך.

3.6 תשתיות

במכללה קיים מרכז פדגוגיה חדשנית / חדשנות בפדגוגיה ואף פרויקטים מיוחדים המיועדים לסיוע לסטודנטים המתקשים בלמידה.

מתוך הדוח ההערכה העצמית והסיוע במכללה עולה כי במכללה קיימות תשתיות לקידום תהליכי הלמידה וההכשרה להוראה בתחומים רבים.

בספריה נמצאים ספרים רבים בתחום החינוך המיוחד אולם מרביתם בעברית ואינם מעודכנים. יתרה מכך, בולט מיעוטם של מאגרי המידע בשפה האנגלית.

בעקבות מגפת הקורונה, פותחו בספריה דרכים אלטרנטיביות למתן שירות לסטודנטים. ניתן לראות זאת בעדויות הסטודנטים שקיבלו עזרה, ליווי וייעוץ מהספרייה בדרכים מקוונות.

המרכז האקדמי ציין כי הרחיב את מאגרי המידע המקוונים. הוועדה רואה בכך חשיבות גבוהה שכן הדבר מעיד על כוונת המכללה להתקדם מבחינה אקדמית ומחקרית.

במהלך הסיוע ביקרו חברי הוועדה במרכז לחדשנות פדגוגית ופרויקטים מיוחדים. ניכר כי במכללה מעוניינים לקדם את הסטודנטים בהכשרתם לקראת העתיד, אך חסר הקשר ברור לחינוך המיוחד. בנוסף, במהלך הפגישה עם הסטודנטים עלה כי אין הם מכירים את המרכז ולא התנסו בו.

המלצות

- על המכללה לעבות את מאגרי המידע בספרייה כך שיהיו חדשניים ויכללו מקורות מידע עדכניים וכן כתבי עת מקצועיים בשפה האנגלית.
- על המכללה לפתח פעילויות למידה במרכז לחדשנות פדגוגית ולשלב בהן את הסטודנטיות מכל שנות הלמידה.

3.7 מחקר

מתוך הסגל המלמד, מעטים עוסקים במחקר ומפרסמים. במכללה הוקמה "קרן הנשיאה" למחקר, דרכה יכולים חברי הסגל תקציב מחקר אישי. הנהלת המכללה פועלת לחיזוק הבינלאומיות במכללה.

המכללה מקדמת יוזמות פנימיות לפרסום, כך לדוגמה ביוזמתה של פרופ' דורית פטקין, לשעבר דיקנית הפקולטה לחינוך, יצא לאור ספר מאמרים פרי עטם של חברי הסגל במכללה. במסגרת הוצאת הספר הכותבים והחוקרים קיבלו ליווי והנחיה והקימו כתב עת חדש "חוקרים @החינוך המיוחד".

עוד עלה כי במרכז האקדמי קיימות רשות מחקר אשר מלווה את החוקרים בכתיבה ובפרסום מדעי.

משקל הפרסומים ופעילויות המחקר עולה רבות בדיונים בנושא דרגות קידום לסגל. הקשיים העיקריים בעניין זה הם היקף המשרה (16 שעות) של הסגל שכולו כרוך בהוראה ומיעוט האפשרויות לשעות מחקר כחלק מן המשרה.

המלצות

- על המכללה לפתח יוזמות נוספות כדוגמת סדנאות הכשרה לכתיבה ופרסום אקדמי למען קידום חברי הסגל מבחינה אקדמית.
- על המכללה לייצר תוכנית לבחינת הדרכים להדרכה ולעידוד הסגל לעסוק במחקר ולפרסם מאמרים שפיטים.

פרק 4: סיכום והמלצות

הסוגיות המרכזיות שעלו בדיון משותף מאורגנות ומוצגות לפי נקודות חוזק ונקודות לחיזוק.

נקודות חוזק :

- ההתנהלות של החוג היא 'עם הפנים לסטודנטים'. הסטודנטים מדגישים את הקשר הרצוף עם הסגל ואת הליווי הצמוד של המד"פיות כמו גם את האווירה הטובה והחברית.
- שיתוף פעולה עקבי ופורה מתקיים בין המרצות לבין המד"פיות. יש מאמץ שיותר מרצות תשמשנה גם כמד"פיות ולהיפך. לשיתוף פעולה זה יש תרומה ניכרת ללימודים התיאורטיים וגם לליווי בלימודי ההכשרה.
- במכללה קיים מרכז אקדמי המעודד פעילות ושיתופי פעולה ייחודיים כמו למשל: שילוב סטודנטים עם מוגבלות ביחד עם סטודנטים ללא מגבלה; סמינריון משותף ביחד עם מכללת אלקאסמי.
- ניכרת מחויבות גבוהה של הסגל למרכז האקדמי ולעבודתם.
- מסלול לחינוך מיוחד פועל בכל התוכניות הגילאיות: גן, יסודי ועל יסודי. בכל תוכניות ההכשרה משולבת מודולה בנושא הכלה.
- בתחום הטכנו פדגוגיה קיימת פעילות מרובה המלווה במחקר.
- המשאבים הנוספים במרכז האקדמי תורמים להעשרת תוכנית הלימודים בחוג לחינוך מיוחד. למשל, – הקמפוס באילת (מעל 70% מהסגל הם בוגרי לוינסקי), לימודי מוסיקה כשפה טיפולית ובעתיד – לימודי חינוך גופני בעקבות האיחוד עם מכללת וינגייט לחינוך גופני.

נקודות לחיזוק:

- נדרשת בדיקה כוללת של פרשיות הלימוד (סילבוס). היקף הקריאה צריך להיות ריאלי, צריך שיכלול גם פריטים רלוונטיים באנגלית. בנוסף, פריטי הקריאה צריכים להיות מעודכנים מהעשור האחרון ונדרש לציין מספרי עמודים.
- מרבית הציונים מאד גבוהים. נדרש לבחון את דרכי הערכה ואת רמת הקושי בבחינות.
- נדרש שינוי תפיסה של הסגל לגבי פעילות מחקרית ותרומתה החשובה לא רק לקידום האקדמי של המרצה אלא גם להתפתחותו המקצועית וליכולותיו לתרום לסטודנטים בפיתוח יכולותיהם לחשיבה ביקורתית, לאיסוף נתונים ולניתוחם וליכולותיהם בעתיד לפעול כמורה חוקר.
- בתוכנית הלימודים חסרים קורסים שעוסקים בלקויות מורכבות, לקויות חושים, הפרעות נפשיות, נוער בסיכון. כמו כן נדרש לבדוק לעומק את הקורסים במטרה לוודא שאין חזרה על נושאי לימוד.
- נדרש להיערך למתווה החדש. הוועדה התרשמה שנושא זה עדיין לא ברור לסגל.
- חסרה הדרכה פדגוגית המותאמת לשפה הערבית לסטודנטים מהחברה הערבית שלומדים בחוג ומתנסים בבתי"ס לחברה הערבית.
- בלימודי הדיסציפלינה אין קשר בין החוג הדיסציפלינרי לבין החוג לחינוך מיוחד, מה שגורם להתנגשויות במערכת השעות ולכך שהסטודנטים נדרשים ללמוד בהתנסות שיעור בדיסציפלינה מבלי שלמדו את הקורס התיאורטי המלווה; כמו כן הסטודנטים העירו שרצוי ללמוד לא רק את תוכנית הלימודים לבית הספר אלא גם את תחום הדעת.
- יש צורך לתגבר הזדמנויות לעסוק בנושאי חינוך שמעבר ללימודים במטרה לתמוך בעיצוב זהות אישית ומקצועית.

המלצות הכרחיות

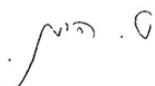
- על הנהלת המכללה להיערך למתווה החדש תוך שיתוף והכנה של הסגל לשינויים.
- על המכללה לגלות יצירתיות בעידוד הסגל למחקר ופרסום מדעי בכתבי עת שפיטים.
- על המכללה לפעול לקידום אקדמי ומקצועי בקרב המרצים והמד"פיות.
- על המכללה לבחון מחדש את תוכנית הלימודים ולהתאימה למטרות המוצהרות של התוכנית לחינוך מיוחד.
- על המכללה לעדכן את תוכנית הלימודים ולצמצם כפילויות בקורסים ובתכנים.
- מתן מענה לתחומים שצוינו כחסרים כגון לקויות רגשיות, הפרעות התנהגות, מיניות, לקויות למידה ועוד.
- על המכללה לבחון מחדש את דרכי הערכת הסטודנטים במבחנים ובעבודות.
- על המכללה לבחון מחדש את הקורס לכתובה מדעית ולהתאימו להכנה לקורסי הסמינריון.
- יש לבחון מחדש את תוכנית ההתנסות וליצור רצף לוגי עבור הסטודנטים לאורך כל שנות ההתנסות.
- יש לבצע תיאום בין ההתמחויות בחינוך הרגיל לבין החינוך המיוחד.
- בכל שנות ההכשרה להוראה, יש להרחיב את אפשרויות לבחירת קורסים בהם לומדים סטודנטים ממגוון מסלולי הכשרה.

- על המכללה לפעול להקניית כלים לצמיחה מקצועית בקרב הסטודנטיות.
- על המכללה לפעול לחיזוק תפיסת הסטודנטים כאנשי חינוך שתורמים ונתרמים מעבודתם.
- על המכללה לעבות את מאגרי המידע בספרייה כך שיהיו חדשניים ויכללו מקורות מידע עדכניים וכן כתבי עת מקצועיים בשפה האנגלית.
- על המכללה לפתח פעילויות למידה במרכז לחדשנות פדגוגית ולשלב בהן את הסטודנטיות מכל שנות הלמידה.
- על המכללה לפתח יוזמות נוספות כדוגמת סדנאות הכשרה לכתביה ופרסום אקדמי למען קידום חברי הסגל מבחינה אקדמית.
- על המכללה לייצר תוכנית לבחינת הדרכים להדרכה ולעידוד הסגל לעסוק במחקר ולפרסם מאמרים שפיטים.

המלצות רצויות

- על המכללה לפעול להרחבת היקפי המשרה של חברי הסגל המועסקים בתכנית לחינוך מיוחד.
- על המכללה להציג את דגם ההתנסות המעשית באופן ברור ונהיר ולהציג את שיקולי הדעת בקביעת מקום ההתנסות.
- על המכללה לשקול פיתוח קורס בכתביה מדעית או הדרכה בכתביה אקדמית, למרצים ולסטודנטים המעוניינים בכך.
- לשלב בתכנית קורסי יזמות בחינוך.

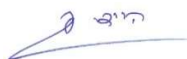
חתימות:

פרופ' טלי הימן

ד"ר גלעדה אבישר

ד"ר היידי פלביאן

נספח 1 - סדר יום הביקור

שעה	הגורם שנפגשים עימו	שמות המשתתפים
9:30-9:00	מפגש פתיחה : הנהלת המוסד (ללא ראש החוג)	פרופ' מיכל בלר – נשיאה ד"ר יעל קמחי – רקטור בפועל
10:00-9:30	ראשי הפקולטות	פרופ' דורית פטקין – דיקנית הפקולטה לחינוך (היוצאת) ד"ר רבקה הלל לביאן – דיקנית הפקולטה לחינוך (הנכנסת) פרופ' יוסי רענן – דיקן הפקולטה הרב-תחומית
10:15-10:00	הפסקה	
10:40-10:15	ראשי המסלולים	ד"ר מירב צהר רוזן – ראש החוג והתוכנית לחינוך מיוחד (המכהנת) ד"ר אורלי הבל – ראש החוג והתוכנית לחינוך מיוחד (היוצאת) ד"ר אביבה בר ניר – ראש המחלקה להוראה ד"ר אלונה פלג – ראש החוג והתוכנית לחינוך לגיל הרך ד"ר אורית ברוזה – ראש התוכנית לחינוך לבית הספר היסודי ד"ר גליה סמו – ראש התוכנית לחינוך לבית הספר העל-יסודי ד"ר אילת קצוף – ראש התוכנית לתואר שני בחינוך מיוחד
11:30-10:45	סגל ליבתי המלמד בתוכנית	ד"ר עינת ברכה, ד"ר שרון הרדוף-יפה, ד"ר למיס עודה סאבא, ד"ר דפנה פונו, ד"ר רחלי פלד, ד"ר מורן צמח, ד"ר יעל רוט ברקאי
12:15-11:35	מדריכים פדגוגיים	ד"ר ענבל בכר-כץ, שחר בר יהודה, ד"ר דגנית הופנברטל, ניקולה ורדי זר, ד"ר אפרת לוצאטו, ד"ר ענת קסירר, ד"ר שרית שטיין
13:00-12:15	ארוחת צהריים	פגישה סגורה של הוועדה
13:45-13:00	סיור בספרייה והצגת תשתיות ו/או פעילויות ייחודיות של המחלקה	סיור בספרייה – 13:15-13:00 Gallery Walk – 13:45-13:15 – החוג והתוכנית לחינוך מיוחד כמובילי חדשנות פדגוגית - במרחבי הלמידה העתידיים (FLS)
14:15-13:45	סטודנטים וסטודנטיות	גינה שמעון (שנה ב רב-גילי), אושר סוחניצקי (שנה ב חני"מ ולשון על-יסודי), אופיר לאופר (שנה ב חמ"ד), קורל פרץ (שנה ג רב-גילי), שובל סיתאלכלי (שנה ג משלבות), נוי טל (שנה ד רב-גילי), יהל ברק (שנה ד חני"מ ואנגלית), פלג כוזהינוף (שנה ד סטאז')
14:45-14:15	בוגרים ובוגרות	אודליה כהן, רחלי חכמון, שירז גרין, אור אמסלם, אור חיון, ליו כרמי, גימילה סיכסיק, נטלי חקק
15:15-14:45	הפסקה ופגישה סגורה	
15:45-15:15	מפגש סיכום : הנהלת המוסד והתוכנית	פרופ' מיכל בלר – נשיאה ד"ר יעל קמחי – רקטור בפועל פרופ' דורית פטקין – דיקנית הפקולטה לחינוך (היוצאת) ד"ר רבקה הלל לביאן – דיקנית הפקולטה לחינוך (הנכנסת) פרופ' יוסי רענן – דיקן הפקולטה הרב-תחומית ד"ר אביבה בר ניר – ראש המחלקה להוראה ד"ר מירב צהר רוזן – ראש החוג והתוכנית לחינוך מיוחד (המכהנת) ד"ר אורלי הבל – ראש החוג והתוכנית לחינוך מיוחד (היוצאת)